

Regeringen överskattar effekterna av handelsavtal med USA

* Moderaterna och regeringen fuskar med siffrorna för att skönmåla det planerade handelsavtalet mellan EU och USA (TTIP).

* När Kommerskollegium presenterade den studie som regeringen beställt var regeringen inte nöjda med resultatet. Därför beställde UD nya siffror som man sedermera egenhändigt räknade om till att avtalet ger varje svensk 1700 kr extra i plånboken varje år. Men:

* Dels bygger dessa siffror på att man tar bort alla politiskt påverkbara icke-tariffära handelshinder. Det är för det första inte ett scenario som är en trolig utgång ur förhandlingarna. Det är för det andra något som skulle innebära att man upphäver konsument- och miljöskydd.

* Dels finns en mängd oklarheter kring hur regeringen har räknat;

1. Även om vi utgår från regeringens scenario så uppgår de potentiella effekterna inte till mer än 170 kr per svensk per år under en tioårsperiod. Först därefter kan eventuellt ytterligare vinster tillkomma.

2. Regeringen har översatt tillväxt i BNP rakt av till extra kronor i plånboken per svensk. Men en tillväxtökning innebär inte per definition en nettoeffekt (i plånboken) per svensk. 1700 kr per svensk är således en ren fantasisumma. Det rör sig alltså inte ens om 170 kr per år under de första tio åren.

3. Regeringens siffror har inte tagit någon hänsyn till vilka ekonomiska effekter avskaffandet av specifika icke-tariffära handelshinder kan få. I flera fall kan sådana ge negativa effekter i indirekta kostnader, när exempelvis undantag införs från miljöskydd- eller konsumentskyddslagstiftning.

Kort bakgrund om TTIP

Sedan sommaren 2013 förhandlar EU med USA om ett omfattande handelsavtal, Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). Förespråkare menar att ett ökat ekonomiskt partnerskap skall lägga grunden för ökad tillväxt och jobb på båda sidor Atlanten.

Miljöorganisationer, fackförbund och forskare varnar dock för att avtalet kan få katastrofala effekter för miljöskydd och konsumentskyddslagstiftning, samt underminera demokratiska principer.

Den största delen av avtalets ekonomiska effekter förväntas komma från avskaffandet av så kallade icke-tariffära handelshinder, vilket exempelvis kan finnas i form av standarder eller regleringar, eftersom tullarna mellan EU och USA redan idag är väldigt låga.

Regeringens påståenden

Handelsminister Ewa Björling har vid flera tillfällen påstått att TTIP kan ”ge varje svensk uppemot 1 700 kronor extra i plånboken varje år.” Bland annat i Dagens Industri:

<http://www.di.se/artiklar/2013/12/16/debatt-var-nyckelroll-for-frihandelsavtalet/>
<http://www.regeringen.se/sb/d/18481/a/234398>

I en film säger hon bl.a. ”Det vi har sagt, och då är det lågt räknat, för varje svensk skulle han eller hon kunna tjäna 1700 kr per år... allt beror på hur många handelshinder vi kan ta bort... Men om man tittar på

hur viktig USA är redan idag som en handelspartner, så förstår alla att bara en liten sänkning av regelverk, bara en liten sänkning av tullar, blir enorma summor.”

http://www.youtube.com/watch?v=1XTvhW_4SzU

Siffran 1700 kr svensk/år upprepades av Sofia Arkelsten och Ulrik Nilsson i en debattartikel i GT den 27e augusti 2014

<http://www.expressen.se/gt/ledare/frihandelsavtalet-skapar-nya-jobb/>

Hur har regeringen kommit fram till denna siffra?

Den statliga myndigheten Kommerskollegium fick i uppdrag av regeringen att räkna på de ekonomiska effekterna av ett handelsavtal mellan EU och USA. Rapporten presenterades 2012:

<http://www.kommers.se/publikationer/Rapporter/2012/Potential-Effects-from-an-EUUS-Free-Trade-Agreement--Sweden-in-Focus/>

I studien beräknades de potentiella vinsterna utifrån tre olika scenarion: (1) ett tariff-scenario där endast tullar avskaffades, (2) ett mer begränsat scenario där såväl tullar som 25 % av de politiskt påverkbara icke-tariffära handelshindren avskaffades, samt (3) ett mycket ambitiöst scenario där samtliga tullar samt 50 % av de politiskt påverkbara icke-tariffära handelshindren avskaffades. I det mest ambitiösa scenariot förväntades den svenska BNPn öka med 0,18 % över en tioårsperiod.

Regeringen blev till synes inte nöjda med resultatet, utan begärde via UD att artikelförfattaren på Kommerskollegium, utifrån samma modell, skulle räkna på ett fjärde scenario (4) då samtliga tullar och 100 % av politiskt påverkbara icke-tariffära handelshinder avskaffas. Uträkningen gav 0,43 % tillväxt, vilket utrikesdepartementet sedan egenhändigt räknade om till 1700 kr per svensk/år. Denna siffra finns dock inte i någon tryckt studie utan skall ha förmedlats via telefon mellan UD och artikelförfattaren.

Är detta ett rimligt scenario?

Detta scenario är mer än dubbelt så optimistiskt som EU-kommissionens mest ambitiösa scenario¹. Det skulle innebära att varenda politiskt påverkbart icke-tariffärt handelshinder, vilket rimligen torde inkludera regleringar för att skydda folkhälsa, miljön och arbetares rättigheter, skulle kringgås. Det här är ett realistiskt antagande. Enligt en studie av det holländska konsultbolaget ECORYS² gjord på uppdrag av EU-kommissionen, är redan 50 procent av de icke-tariffära handelshindren realistiskt som resultat av förhandlingarna. Den uppfattning ECORYS studie ger uttryck för, att 50 % av de icke-tariffära handelshindren är politiskt påverkbara, har i sin tur mottagit stark kritik från en annan studie³ som menar att detta är helt realistiskt.

UD har kraftigt överskattat effekterna

Dessutom tyder det mesta på att Utrikesdepartementet kraftigt har överskattat effekterna. Enligt uppgift har UD tagit siffrorna i Kommerskollegiums fjärde inofficiella scenario, och utifrån befolkningsmängd samt BNP för 2011 räknat om detta till kronor per svensk/år.

¹ Se ex ”Table 16” här: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf

² http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/december/tradoc_145613.pdf

³ http://guengl.eu/uploads/plenary-focus-pdf/ASSESS_TTIP.pdf

Siffrorna för 2011 ger en BNP på ca 3500 miljarder kronor och en befolkning på ca 9,5 miljoner. 1700 kr per svensk motsvarar en förändring av BNP i procent på ca 0,4. Det är detsamma som Kommerskollegium anser att avtalet, i det fjärde scenariot, kan ge Sverige.

Problemet är att regeringen menar att varje svensk kommer att få 1700 kr mer i plånboken per år, vilket således implicerar att TTIP skulle ge Sverige en årlig tillväxt på 0,4 %. Det strider mot slutsatserna i Kommerskollegiums studie. Kommerskollegium uppger att effekterna fördelas över en tidsperiod av tio år, då alltså, med regeringens sätt att räkna, avtalet årligen skulle ge varje svensk 170 kr per år. Först efter en tioårsperiod skulle det kunna bli aktuellt med större summor. Förutsatt att TTIP skulle ratificeras under år 2016 uppstår de effekter som regeringen marknadsför först, i bästa fall, efter år 2026.

Vidare har regeringen till synes, i sin uträkning vad 0,43 % av BNP skulle innebära i reella pengar, förutsatt att BNP effekter kan översättas till en nettoeffekt per svensk (mer pengar i plånboken). Men en övergripande ökning av BNP betyder givetvis inte per definition att denna omsätts i en nettoeffekt.

Potentiellt stora negativa effekter för miljön, konsumentskydd och livsmedelslagstiftning

Slutligen har Kommerskollegiums studie, som regeringen baserar sin uträkning på, inte tagit hänsyn till vilken negativ effekt avskaffandet, harmoniseringen eller anpassningen av icke-tariffära handelshinder kan leda till. När exempelvis undantag ges för miljöskydd eller kemikalier kan detta få klara ekonomiska effekter för samhället, både på kort och lång sikt.

Denna kritik, som också gäller den studie som EU-kommissionen använder i sin kommunikation, har konkretiserats i en studie av bl.a. Werner Raza, dr. i Internationell handel vid Austrian Foundation for Development Research⁴.

Utifrån de ambitioner som regeringen presenterar beträffande avskaffandet av samtliga politiskt påverkbara handelshinder skulle effekterna för miljön, konsumenter och svensk livsmedelslagstiftning bli enorma. Det som enligt ECORYS studie betraktas som politiskt påverkbara icke-tariffära handelshinder består i många fall av regleringar som är till för att skydda konsumenter, miljön eller arbetares rättigheter. Att avskaffa dessa "handelshinder" betyder inte att svensk lagstiftning försvinner, men att undantag ges från dessa regler i första hand för amerikanska produkter. Det i sig kan dels leda till att produkter innehållandes farliga kemikalier, hormonstörande ämnen, kött som producerats med frekvent användning av tillväxthormon och/eller antibiotika undantas från våra krav på livsmedel och kan säljas på den svenska marknaden, men också att svensk lagstiftning påverkas indirekt, då konkurrensen snedvrids då exempelvis våra svenska producenter har helt andra omkostnader i produktionen på grund av våra bestämmelser om högt djurskydd, förbud mot farliga kemikalier och överdriven antibiotikaanvändning. Det riskerar att leda till vad som kallas för ett "race to the bottom", där vår lagstiftning på miljö- och livsmedelsområden indirekt urholkas.

Flera av dessa och liknande farhågor med avtalet har konkretiserats i sammanställning av Institute for Agricultural and Trade policy⁵, som utgått från ett läckt förslag från förhandlingarna, samt i en nypublicerad studie från EU-parlamentets forskningstjänst om avtalets potentiella inverkan på jordbrukssektorn⁶, en studie som beställts av EU-parlamentets jordbruksutskott. Regeringen eftersträvar alltså till synes avskaffandet av 100 % av de politiskt påverkbara icke-

⁴ http://guengl.eu/uploads/plenary-focus-pdf/ASSESS_TTIP.pdf

⁵ <http://www.iatp.org/documents/analysis-of-the-draft-transatlantic-trade-and-investment-partnership-ttip-chapter-on-food->

⁶ http://erikjosefsson.eu/sites/default/files/pe514007_en.pdf

tariffära handelshindren, något som alltså går långt längre än de utgångspunkter som dessa studier utvärderar.

Överdrift om tullar

"...bara en liten sänkning av tullar, blir enorma summor", hävdar handelsministern i filmen som vi länkar till ovan. *"Det kan vem som helst begripa"*. Enligt rapporten från kommerskollegium skulle ett avskaffande av samtliga tullar, för Sveriges del, ge en tillväxt på 0,01 %. Pondera att en "liten sänkning" av tullar, som handelsministern anger i klippet, utgör en sänkning motsvarande 10 %. Detta skulle i så fall bestå i en effekt motsvarande 0,001 % tillväxt, som därefter skall fördelas på en tioårsperiod, innan det eventuellt ger ett permanent tillskott till ekonomin. Det är högst diskutabelt huruvida detta utgör "enorma summor".

Mer information

Flera av uppgifterna har framkommit efter upprepad kontakt med Kommerskollegium samt Utrikesdepartementet.

Detta PM har sammanställts av Rikard Allvin, tjänsteman hos Miljöpartiet i Europaparlamentet och den som driver TTIP-bloggen <http://ttippen.se/>